Nr 22.

Ankom till riksdagens kansli den 14 mars 1918 kl. 3 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig höjning av postavgifterna ävensom i ärendet väckta motioner. (1:a avd.)

Närvarande: herrar Hammarström, Jacob Larsson, Lyckholm, Antonsson, Elof Ljunggren, Bäckström, frih. Fleming*), Nilsson i Bonarp, Holmström, Jonsson i Hökhult, Rune, Nilsson i Kristianstad, Berg i Staby, Knaust, Rosén, Neess, Wickström*), Johansson i Kullersta*), Eronn*) och Jönsson i Fridhill.

*) Icke närvarit vid justeringen av betänkandet.

I en till riksdagen den 8 februari 1918 avlåten, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 76, har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag föreslagit riksdagen besluta,

dels att avgifterna för inrikes brev, brevkort, postanvisning och postförskott skola för tiden 1 april 1918—1 april 1920 utgöra: *Propositionen.*

för lokalbrev:

om brevets vikt icke överstiger 20 gram	7	öre
» vikten överstiger 20 men icke 125 »	15	»
» » » 125 » » 250 »	20	»

för annat inrikes brev:

om brevets vikt icke överstiger 20 gram	12	öre
» vikten överstiger 20 men icke 125 »	25	»
» » » 125 » » 250 »	35	»

för brevkort, jämväl lokalbrevkort:

enkelt brevkort	7	öre
dubbelt »	15	»

för postanvisning eller postförskott:

om postanvisnings- resp. postförskottsbeloppet uppgår till högst 5 kronor ..... 15 öre
om beloppet överstiger 5 men ej 25 kronor ..... 20 öre
» » » 25 » » 50 » ..... 30 »
» » » 50 » » 100 » ..... 35 »
» » » 100 » » 250 » ..... 40 »
» » » 250 » » 500 » ..... 45 »
» » » 500 » » 750 » ..... 55 »
» » » 750 » » 1,000 » ..... 65 »

***dels* ock** att, utan ändring av vad för närvarande gäller ifråga om ökning av viktportot för skrymmande paket, det inrikes portot för paket skall för tiden 1 april 1918—1 april 1920 utgå enligt följande grunder, nämligen för paket, som väger

högst 1 kilogram, med ..... 60 öre
mer än 1 men ej över 3 kilogram, med ..... 90 »
» » 3 » » » 5 » » ..... 1 krona 20 »
» » 5 kilogram, med 1 krona 20 öre för de första 5 kilogrammen och därefter 40 öre för vart överskjutande kilogram eller del därav.

Motioner. I anledning av ifrågavarande proposition hava inom riksdagen väckts fyra jämväl till bevillningsutskottet för förberedande behandling hänvisade motioner, nämligen i första kammaren, nr 133, av herr *Ström* samt i andra kammaren, nr 313, av herr *Carlson* i Herrljunga och, nr 314, av herr *Kropp*, i vilka tre motioner hemställts, att riksdagen måtte avslå förevarande proposition, ävensom i andra kammaren, nr 311, av herr *Welin*, som hemställt,

»att riksdagen ville besluta,

dels att avgifterna för inrikes brev, brevkort, postanvisning och postförskott skola för tiden 1 april 1918—1 april 1920 utgöra:

för lokalbrev:

om brevets vikt icke överstiger 15 gram ..... 5 öre
» vikten överstiger 15 men icke 75 gram ..... 10 »
» » » 75 » » 250 » ..... 15 »

för annat inrikes brev:

om brevets vikt icke överstiger 15 gram ..... 10 öre
» vikten överstiger 15 men icke 75 gram ..... 20 »
» » » 75 » » 250 » ..... 30 »

för brevkort, jämväl lokalbrevkort:

enkelt brevkort ..... 5 öre
dubbelt » ..... 10 »

för postanvisning eller postförskott:

— del därav.»

Gällande avgifter.

De nu gällande inrikes postavgifter, vari enligt förevarande proposition höjning föreslås, äro följande:

för lokalbrev:

om brevets vikt icke överstiger 20 gram ..... 5 öre
» vikten överstiger 20 men icke 125 » ..... 10 »
» » » 125 » » 250 » ..... 15 »

för annat inrikes brev:

om brevets vikt icke överstiger 20 gram ..... 10 öre
» vikten överstiger 20 men icke 125 » ..... 20 »
» » » 125 » » 250 » ..... 30 »

för brevkort, jämväl lokalbrevkort:

enkelt brevkort ..... 5 öre
dubbelt » ..... 10 »

för postanvisning eller postförskott:

om postanvisnings- respektive postförskottsbeloppet uppgår till högst 5 kronor ..... 10 öre
» beloppet överstiger 5 men ej 25 kronor ..... 15 »
» » » 25 » » 50 » ..... 25 »
» » » 50 » » 100 » ..... 30 »
» » » 100 » » 250 » ..... 35 »
» » » 250 » » 500 » ..... 40 »
» » » 500 » » 750 » ..... 50 »
» » » 750 » » 1,000 » ..... 60 »

för paket:

vägande
högst 1 kilogram ..... 40 öre
mer än 1 men ej över 3 kilogram ..... 65 »
» » 3 » » » 5 » ..... 90 »
» » 5 kilogram, med 90 öre för de första 5 kilogrammen och därefter 40 öre för vart överskjutande kilogram eller del därav.

Paketportot före 1 juli 1917.

Berörda paketporto utgår, i överensstämmelse med beslut av nästlidet års riksdag, sedan den 1 juli 1917.

Därförut utgjorde befordringsavgiften för inrikes paket
om paketets vikt icke översteg 1 kilogram ..... 30 öre
» vikten översteg 1 men icke 3 » ..... 50 »
» » » 3 » » 5 » ..... 75 »
» » » 5 kilogram, 75 öre för de första 5 kilogrammen och därefter 15 öre för vart överskjutande $^1/_2$ kilogram eller del därav.

Fråga 1917 om postavgifternas höjning.

Riksdagens nämnda beslut år 1917 att höja paketportot föranleddes av en kungl. proposition, vilken härutinnan vann riksdagens bifall. Propositionen innehöll emellertid jämväl förslag om tillfällig höjning av vissa andra postavgifter. Sålunda föreslogs, att för inrikes brev, brevkort och korsband — med undantag av de i 11 § 1 mom. av förordningen den 17 juni 1916 angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter omförmälda utgivarkorsband — ävensom för inrikes postanvisning och postförskott skulle, jämte i övrigt fastställda avgifter, utgå en särskild tilläggsavgift, utgörande

för lokalbrev ..... 1 öre
» annat inrikes brev ..... 2 »
» enkelt brevkort ..... 1 »
» dubbelt brevkort ..... 2 »
» korsband ..... 1 »
» postanvisning eller postförskott ..... 5 »

I denna del blev propositionen emellertid icke av riksdagen bifallen.

Avsikten med de av Kungl. Maj:t år 1917 föreslagna höjningarna av postavgifterna var dels att tillföra postverket en mot de under kristiden stegrade driftkostnaderna svarande inkomstökning och dels i allmänhet att bereda statsverket ett under förhandenvarande förhållanden

välbehövligt tillskott, därvid särskilt de anspråk, statstjänarnas behov av löneförbättring ställde på statskassan, beaktades.

1917 års bevillningsutskott, i enlighet med vars förslag i ämnet riksdagen fattade sina omförmälda beslut, framhöll i avgivet betänkande bland annat, att de skäl, som åberopats för höjning av postavgifterna, i varje fall syntes kunna åberopas endast försåvitt och i den mån postverkets inkomster icke vore tillräckliga för att täcka kostnaderna för erforderlig krigstidshjälp åt postverkets personal jämte verkets ökade driftkostnader i övrigt. Emellertid försloge, enligt vad utskottet inhämtat, postverkets inkomster gott även med väsentligt ökad påfrestning i berörda hänseenden. Enligt utskottets mening måste vidare varje höjning av de gällande postavgifterna, särskilt brev- och brevkortsportot, under rådande dyrtid bliva ganska kännbara för stora lager av befolkningen. Utskottet hade därför icke kunnat biträda förslaget till en allmän tillfällig höjning av postavgifterna.

I ett helt annat läge — framhöll utskottet vidare — befunne sig frågan om den föreslagna definitiva höjningen av portosatserna för *paket*. Beträffande detta slag av försändelser syntes nämligen gälla, dels att även med normala driftkostnader det dåvarande portot vore för lågt för att giva postverket full ersättning för omkostnaderna, dels ock att de väsentligt ökade driftkostnaderna i särskilt hög grad drabbade paketposten. Ytterligare vore att erinra om att pakettaxorna vid statens järnvägar då nyligen höjts med 20 %. Därest icke en motsvarande höjning vidtoges med postverkets pakettaxa, skulle, såsom generalpoststyrelsen påpekat, detta hava till följd, att sådant gods, som förut befordrats och lämpligast allt fortfarande borde befordras med järnväg, till följd av den förhöjda järnvägstaxan komme att överflyttas å postverket, vilket, enligt styrelsens mening, icke skulle kunna undgå att verka hämmande på behandlingen och befordringen av den egentliga brevposten. Av dessa skäl hade utskottet ansett sig böra tillstyrka den föreslagna höjningen av portosatserna för paketpost.

Propositionen.

Av de skäl, som anfördes för den år 1917 föreslagna höjningen av postavgifterna, har till stöd för det nu föreliggande förslaget om en tillfällig sådan förhöjning åberopats egentligen endast det, som hänför sig till postverkets ekonomiska ställning. Det har sålunda nu framhållits, hurusom postverkets inkomster under åren 1918 och 1919 delvis vore beroende av med kriget sammanhängande och därför tämligen osäkra faktorer — särskilt paketrörelsen och brevtransitbefordran — vadan dessa inkomster lätteligen kunde komma att underskrida vad i sådant

avseende beräknats. Å andra sidan kunde med bestämdhet konstateras, att utgifterna för samma år komme att högst avsevärt överstiga de i driftkostnadsförslagen kalkylerade, beroende bland annat därpå att nya betydande utgifter tillkommit, sedan dessa förslag avgåves. Vad år 1918 beträffade kunde ifrågavarande *stegringar* i driftkostnaderna beräknas till sammanlagt omkring 3,500,000 kronor (ökning i kostnaderna för poststationernas skötande 1,000,000 kronor, för postbefordran å landsväg jämte lokala transporter 1,000,000 kronor, för postbefordran å järnväg 750,000 à 1,000,000 kronor samt för utrikes postföring, blankett- och cirkulärtryck m. m. 500,000 à 1,000,000 kronor). Lades härtill utgifterna för krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1918, omkring 5,500,000 kronor, vilka enligt den förändrade budgetuppställningen skulle belasta samma år, komme driftkostnaderna för år *1918* att med omkring 9,000,000 kronor överstiga vad i utgiftsstaten beräknats. För år *1919* skulle de *stegrade* kostnaderna komma att belöpa sig allenast för personalavlöning till minst 6,000,000 kronor, nämligen dels för krigstidstillägg och krigstidshjälp, som i driftkostnadsförslagen beräknats endast enligt de grunder, som gällde för år 1917, och dels för den provisoriska löneregleringen, som komme att föreslås för postverkets — liksom för de övriga kommunikationsverkens — personal från 1919 års början.

Då postverkets överskott för åren 1918 och 1919 på sin tid beräknats till respektive 6,000,000 kronor och 6,700,000 kronor, syntes det tvivelaktigt, huruvida, därest någon förhöjning av postavgifterna ej skedde, postverkets inkomster och utgifter kunde komma att gå ihop.

En höjning av postavgifterna har därför nu föreslagits, men därvid har avsetts att begränsa densamma till vad som oundgängligen erfordrades för att sätta postverket i stånd att, trots ökade driftkostnader, allt fortfarande lämna ett något så när skäligt driftresultat.

Skiljaktigheterna mellan gällande portosatser samt de i propositionen föreslagna och de av Kungl. Maj:t vid 1917 års riksdag föreslagna framgå av ovan meddelade uppgifter. Mellan nu ifrågavarande och fjolårets förslag förefinnes skillnad — utom beträffande korsbandsförsändelser, som årets förslag i motsats till förra årets lämnat oberörda — principielt endast beträffande brevportot. Förra årets förslag innebar sålunda, att portoförhöjningen skulle utgå i form av en enhetlig tilläggsavgift per brev, oberoende av brevets vikt, under det att årets förslag vill bibehålla den för normala förhållanden gällande proportionen mellan avgifterna för brev av olika viktsatser, dock med av praktiska skäl betingad avrundning av portona för brev av de högre viktsatserna.

Att beträffande avgifterna för postanvisningar och postförskott, i vilken punkt de båda förslagen äro lika, en dylik princip ej tillämpats i

Kungl. Maj:ts föreliggande förslag beror därpå, att i motsatt fall avgiften skulle komma att för postanvisningar å högre belopp överstiga gällande avgifter för brev, assurerade för motsvarande belopp, och detta har ansetts böra undvikas, enär försändandet av penningar medelst postanvisning vore ur alla synpunkter lämpligare än penningförsändning i assurerat brev samt en höjning av nu gällande assuransavgifter icke borde ifrågakomma.

Beträffande paketavgifterna anlägger det nu föreliggande förslaget huvudsakligen samma synpunkter som 1917 års bevillningsutskott. Den nu föreslagna höjningen av dessa avgifter grundar sig på den ytterligare förhöjning av järnvägarnas paket- och godstaxor, nu uppgående till 150 % av grundtaxan, som från och med innevarande år ägt rum. Dock tager förslaget ej den fulla konsekvensen av järnvägstaxeförhöjningen utan modererar höjningen av posttaxan dels med hänsyn till den allmänhet, som behöver anlita postverket för paketbefordran, dels ock med hänsyn därtill, att med det föreslagna paketportot avgiften för inrikes paket komme att utgå med samma belopp, som gäller för paket, vilka utväxlas mellan Sverige, å ena, samt Norge och Danmark, å andra sidan, vilket ur postal synpunkt anses fördelaktigt.

De föreslagna höjningarna av postavgifterna hava beräknats skola tillföra postverket en inkomstökning av omkring 5,500,000 kronor för helt år räknat.

Vid ärendets behandling såväl hos generalpoststyrelsen som hos Kungl. Maj:t hava skiljaktiga meningar yppats. I detta avseende liksom beträffande den närmare motiveringen till det föreliggande kungl. förslaget tillåter sig utskottet att hänvisa till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet.

Motionerna.

Likaledes tillåter sig utskottet, beträffande vad motionärerna anfört till stöd för sina förslag, att hänvisa till motionerna. Vidkommande herr Welins motion, II : 311, vill utskottet i detta sammanhang endast framhålla, att motionärens förslag icke innebär någon avvikelse från propositionen, i vad angår avgifterna för postanvisningar, postförskott och paket, men skiljer sig från densamma beträffande brev och brevkort därutinnan, att motionären önskar bibehålla nuvarande portosatser och — för beredande åt postverket av ökade inkomster av brevbefordringen — i stället vill för breven ändra viktsatserna så, att de nu gällande och i propositionen bibehållna, de olika portona motsvarande viktgränserna 20, 125 och 250 gram utbytas mot viktgränserna 15, 75 och 250 gram.

Utskottet. Frågan om postavgifternas tillfälliga förhöjning har — såsom framgår av det ovan anförda — redan förut varit före, och olika meningar hava därvid gjort sig gällande. Härvid torde emellertid oenighet icke hava rått därom, att poströrelsen bör drivas så, att dess inkomster med säkerhet täcka dess egna utgifter, ränta å i rörelsen nedlagt kapital inberäknad, utan meningarna synas hava gått i sär beträffande spörsmålet, huruvida poströrelsen skall i större eller mindre grad utnyttjas såsom en allmän statsfinansiell inkomstkälla eller icke. 1917 års riksdag ställde sig på den ståndpunkten, att poströrelsen ej skulle utnyttjas i sådant avseende, och bevillningsutskottet för sin del finner ej anledning att hysa annan uppfattning.

Det är givetvis, särskilt under nuvarande förhållanden, en vansklig sak att förutberäkna det ekonomiska resultatet av postverkets rörelse. Enligt generalpoststyrelsens sammanfattning »synes det framstå såsom självfallet, att postverkets rörelse för 1918 och 1919 icke kan komma att på långt när lämna de överskott som för dessa år beräknats; det synes tvärtom icke uteslutet, åtminstone vad angår 1919, att resultatet i stället kan komma att bliva förlust». Av de bägge reservanterna inom generalpoststyrelsen anser den ene — chefen för den kamerala avdelningen i styrelsen — att under vissa förutsättningar postverkets överskott »böra bliva så stora för åren 1918 och 1919, att de måste betraktas såsom skäliga för postverkets vidkommande», och att »förhöjning av portoavgifterna i den utsträckning, som nu ifrågasatts, icke bör äga rum». Departementschefen, som »ansett sig böra lämna riksdagen tillfälle att ånyo överväga frågan om viss höjning av postavgifterna», motiverar detta med »att på grund av postverkets i anledning av kristiden alltjämt stegrade driftkostnader högst väsentligt reducerat driftöverskott kommer att med nuvarande taxor uppstå samt till och med ren förlust å rörelsen är att befara».

Enligt utskottets mening är den förlust, som kan befaras å postverkets rörelse för åren 1918 och 1919 — även efter det hänsyn tagits till den av innevarande riksdag beslutade ökade kostnaden för krigstidstillägg och krigstidshjälp — icke av den storleksordning, att den kan motivera en allmän höjning av portoavgifterna. Enligt tillgängligt material synes den befarade förlusten under år 1918 röra sig om 2 à 3 millioner kronor och härvid är att märka, att i 1918 års stat upptagits kostnader för krigstidstillägg och krigstidshjälp åt postpersonalen under år 1917 till ett belopp av omkring 2,500,000 kronor, vilka ju egentligen tillhöra 1917 års rörelse och av denna, som enligt senare inkomna upplysningar lämnade ett överskott av 9,000,000 kronor i stället

för beräknade 4,700,000 kronor, väl kunnat bäras. Bortses från denna post, skulle således 1918 års rörelse *i och för sig* icke behöva befaras medföra förlust. Genom den höjning av postanvisnings-, postförskotts- och postpaketavgifterna, vilken utskottet här nedan tillstyrker, och som för 1918 kan beräknas inbringa omkring 1,500,000 kronor, minskas för övrigt ytterligare risken för att 1918 års utgifter icke skulle kunna bestridas av dess inkomster.

För år 1919 har räknats såväl med krigstidstillägg och krigstidshjälp i samma utsträckning som under år 1918 som med en löneregler ing för personalen, varom dock proposition ännu icke avlåtits till riksdagen. Utskottet anser emellertid, att nyssnämnda höjning av befordringsavgifterna för postpaket samt av postanvisnings- och postförskottsavgifterna, för helt år av generalpoststyrelsen beräknade till 1,948,300 kronor, skall vara tillräcklig att möta den befarade förlusten. Men, även om så icke skulle bliva fallet, utan 1919 års rörelse verkligen komme att uppvisa någon förlust, anser dock utskottet en allmän tillfällig höjning av postavgifterna icke böra tillgripas. Postverket har under de närmast förflutna åren haft att uppvisa högst betydliga driftöverskott — vida större än som beräknats — och det synes då icke oskäligt, att det allmänna, som fått uppbära dessa driftöverskott, även får ikläda sig en eventuell tillfällig förlust.

Annorlunda skulle det ställa sig om, efter det stabila förhållanden åter inträtt, den allmänna prisnivån förskjutits så, att en varaktig försämring av postverkets vinstmarginal skulle visa sig hava uppstått. Om detta fall inträder, bör givetvis en förhöjning av postavgifterna äga rum, men enligt utskottets mening också först då.

I likhet med föregående år finner sig utskottet dock, som ovan antytts, icke kunna avstyrka Kungl. Maj:ts förslag om höjning av postbefordringsavgifterna för paket. Dessa sammanhänga nämligen alltför nära med befordringsavgifterna för paket å järnväg, över vilka riksdagen icke har någon kontroll. För att vidare säkerställa en viss mot de rådande osäkra förhållandena någorlunda svarande marginal anser sig utskottet jämväl böra tillstyrka den föreslagna höjningen av avgifterna för postanvisningar och postförskott. Denna höjning träffar ju endast en sidogren av poströrelsen och lämnar dess huvudområde — brev- och brevkortsbefordringen — oberört.

Då innevarande riksdag ej lärer böra besluta angående bevillning, som avser tid efter den på samma riksdag ankommande statsreglering, torde den föreslagna provisoriska höjningen av vissa postavgifter endast böra omfatta tiden till 1919 års slut. Då vidare riksdagens beslut i ärendet

måhända ej hinner expedieras före den 1 nästkommande april, torde tiden för ikraftträdandet av den eventuella postavgiftsförhöjningen böra utsättas till dag under innevarande år, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

På grund av vad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, nr 76, samt herr *Ströms* motion, I: 133, herr *Welins* motion, II: 311, herr *Carlsons* i Herrljunga motion, II: 313, och herr *Kropps* motion, II: 314, må besluta,

dels att avgifterna för inrikes postanvisning och postförskott skola för tiden från och med dag under innevarande år, som bestämmes av Kungl. Maj:t, till och med den 31 december 1919, utgöra:

om postanvisnings- resp. postförskottsbeloppet

uppgår till högst			5	kronor				15	öre
»	beloppet	överstiger	5	men	ej	25	kronor	20	»
»	»	»	25	»	»	50	»	30	»
»	»	»	50	»	»	100	»	35	»
»	»	»	100	»	»	250	»	40	»
»	»	»	250	»	»	500	»	45	»
»	»	»	500	»	»	750	»	55	»
»	»	»	750	»	»	1,000	»	65	»

dels ock att, utan ändring av vad för närvarande gäller ifråga om ökning av viktportot för skrymmande paket, det inrikes portot för paket skall för ovannämnda tid utgå enligt följande grunder, nämligen för paket, som väger

högst 1 kilogram, med ..... 60 öre
mer än 1 men ej över 3 kilogram, med ..... 90 »
» » 3 » » » 5 » » 1 krona 20 »
mer än 5 kilogram, med 1 krona 20 öre för de första 5 kilogrammen och därefter 40 öre för vart överskjutande kilogram eller del därav.

Stockholm den 14 mars 1918.

På bevillningsutskottets vägnar:

ALEXIS HAMMARSTRÖM.

Reservationer:

av herrar *Hammarström, Lyckholm, Antonsson*, frih. *Fleming, Knaust* och *Neess*, som ansett, att utskottets utlåtande och förslag bort hava följande lydelse:

I en till riksdagen den 8 februari 1918 avlåten — — — — — — — — — — — — utbytas mot viktgränserna 15, 75 och 250 gram.

Utskottet.

Frågan om postavgifternas tillfälliga förhöjning har — såsom framgår av det ovan anförda — redan förut under kristiden förevarit, varvid i viss mån skiljaktiga meningar tagit sig uttryck. Allt fortfarande synes samma förhållande äga rum. Meningsskiljaktigheterna torde dock icke egentligen hava någon principiell innebörd. Generalpoststyrelsen har betonat, att därest normala förhållanden varit rådande, någon höjning av postavgifterna, i syfte att därigenom bereda staten ökad inkomst, enligt styrelsens mening, icke bort ifrågakomma. Styrelsen ansåge nämligen, att där staten övertagit handhavandet av de allmänna samfärdsmedlen, det även borde vara statens skyldighet att för allmänheten i all möjlig mån underlätta användandet av dessa inrättningar. I enlighet härmed borde de avgifter, som skulle av allmänheten erläggas för begagnandet av de av staten underhållna kommunikationsmedlen, så avvägas, att staten på sin ifrågavarande verksamhet icke erhölle större vinst än som kunde anses skälig, enligt vilka grundsatser också statens affärsdrivande verksamhet, vad postverket anginge, hittills varit ordnad.

Även departementschefen har obetingat anslutit sig till detta principuttalande, då han framhåller, att en förhöjning av postavgifterna enligt hans mening bör begränsas till vad som oundgängligen erfordras för att sätta postverket i stånd att, trots ökade driftkostnader, allt fortfarande lämna ett något så när skäligt driftresultat.

Därom torde väl icke heller någon meningsskiljaktighet egentligen kunna råda, att icke avgifterna böra sättas åtminstone så höga, att postverkets inkomster till fullo täcka dess utgifter, naturligen däri inberäknat personalens fullständiga avlönande och således även sådana poster som krigstidstillägg och krigstidshjälp åt samma personal.

Fråga kan sedermera vara, vad som därutöver bör kunna fordras för att driftresultatet skall anses något så när skäligt. Utskottet föreställer sig, att svaret kan utfalla något olika för olika situationer, men obillig torde väl åtminstone icke den fordran kunna anses, att postverkets rörelse bör utöver driftkostnadernas täckande lämna åtminstone så pass överskott, att det motsvarar skälig ränta på det avsevärda kapital, som är nedlagt och bundet i denna rörelse.

De i den kungliga propositionen lämnade uppgifterna synas dock giva vid handen, att ett sådant resultat icke kan vinnas under den återstående kristiden med mindre än att en tillfällig höjning av vissa postavgifter vidtages. Ännu tydligare finner emellertid utskottet detta framgå av en härvid såsom bilaga fogad promemoria i ämnet, vilken tillställts utskottet från generalpostdirektören. Däri torde få anses tillförlitligt utrett, att man eljest har att räkna med betydande underskott på postverkets rörelse under innevarande och nästkommande år, och därmed får väl den punkt i diskussionen om den föreliggande frågan, som egentligen varit föremål för olika meningar, anses klargjord så mycket som överhuvud kan äga rum i ett ämne, där man är hänvisad till sannolikhetsberäkningar rörande mer eller mindre ovissa framtidsförhållanden.

Att det icke kan vara lämpligt att låta anstå med åtgärder till mötande av ett sådant ogynsamt resultat av postverkets drift synes utskottet uppenbart, då det utan allt tvivel vore mindre lyckligt att låta en kommande finansperiod tyngas av uppgiften att reglera en dylik under en tidigare period uppkommen brist. Icke heller har utskottet kunnat fästa avseende vid den motionsvis ifrågasatta åtgärden, att postverket skulle av postsparbanken uttaga ersättning för vissa prestationer, som postverket nu utan ersättning fullgör för banken. Vad en sådan åtgärd skulle inbringa postverket undandrager sig för närvarande utskottets bedömande. Ej ens enligt motionärens beräkningar skulle för övrigt beloppet bliva så stort, att det uppvägde behovet av en förhöjning av postavgifterna. Dessutom torde någon rubbning i förhållandet mellan postverket och postsparbanken icke böra vidtagas utan en ingående utredning i ämnet.

Med den uppfattning, åt vilken utskottet sålunda givit uttryck, har utskottet naturligtvis ej kunnat biträda de motioner, vari utan vidare yrkas avslag å förevarande proposition.

Huru den tillfälliga höjning av postavgifterna, som enligt utskottets mening måste vidtagas, bör anordnas, är däremot vanskligt att avgöra. Vad i propositionen anförts om postanvisnings-, postförskotts- och paketportona finner utskottet dock innebära fullgiltiga skäl för att nu å ena sidan höja men å andra sidan ock begränsa dessa porton till vad i sådant avseende föreslagits. Genom dessa avgiftsförhöjningar kommer emellertid postverkets behov av ökade inkomster uppenbarligen icke att täckas. Höjning av jämväl andra portosatser måste anlitas och härvid torde brevportona i första hand böra komma i fråga. Beträffande dessa föreligga två principiellt skilda förslag, propositionen och herr Welins motion, II : 311. Enligt propositionen skulle viktsatserna bibehållas och porto-

satserna ändras, under det att enligt motionen portosatserna skulle bibehållas och viktsatserna ändras. Båda förslagen skulle bereda postverket väsentlig inkomstökning, det senare förslaget enligt förslagsställarens egen beräkning dock avsevärt mindre än det förra. Den föreliggande utredningen lämnar emellertid icke säker ledning för ett omdöme i sistberörda hänseende. Vid sådant förhållande och då det synes lämpligare och för allmänheten mindre störande att lägga en sådan tillfällig postavgiftsförhöjning, varom nu är fråga, direkt å portosatserna, samt därtill kommer, att olika viktsatser för brev i den inländska och i den utländska posttrafiken lära böra undvikas, finner utskottet sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Utskottet underskattar visserligen icke olägenheterna av en sådan anordning som den sålunda tillstyrkta, men utskottet vill erinra, att här endast är fråga om en tillfällig anordning av kort varaktighet och att de ifrågavarande olägenheterna dock måste bliva av ringa betydelse i jämförelse med av kristiden på andra områden förorsakade bördor. Ur ekonomisk synpunkt betraktat äger naturligen portoförhöjningen för å ena sidan paket samt å andra sidan brev och brevkort största betydelsen. I avseende härå må emellertid framhållas, att någon större meningsskiljaktighet väl icke torde böra förutsättas rörande nödvändigheten av paketportots höjning såsom en följd av järnvägstaxornas höjning; och beträffande brevportot må erinras, att förhöjningen väsentligen måste betraktas såsom en av kristidsförhållandena nödvändiggjord ökad börda på näringslivet, vilken däremot endast i ringa grad direkt belastar den enskilda brevväxlingen. Framhållas bör i detta sammanhang till bedömande av omfattningen av de mindre bemedlades korrespondens att enligt i propositionen meddelade statistiska uppgifter antalet avsända brev och brevkort å landsbygden utgör allenast 19 stycken per invånare under helt år.

I övrigt har utskottet ej funnit anledning till erinran mot förevarande proposition i andra avseenden än att, då innevarande riksdag ej lärer böra besluta angående bevillning, som avser tid efter den på samma riksdag ankommande statsregleringen, de föreslagna provisoriska höjningarna av postavgifterna endast böra omfatta tiden till 1919 års slut, ävensom att, då riksdagens beslut i ärendet måhända ej hinner expedieras före den 1 nästinstundande april, tiden för inträdandet av de eventuella postavgiftsförhöjningarna bör utsättas till dag under innevarande år, som av Kungl. Maj:t bestämmes; lärande nästkommande års riksdag hava att förvänta förslag angående ifrågavarande avgifter för tiden efter samma års utgång.

På grund av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, nr 76, må, med avslag å herr *Welins* motion, II: 311, i vad den skiljer sig från propositionen, samt å herr *Ströms* motion, I: 133, herr *Carlsons* i Herrljunga motion, II: 313, och herr *Kropps* motion, II: 314, besluta,

dels att avgifterna för inrikes brev, brevkort, postanvisning och postförskott skola för tiden från och med dag under innevarande år, som bestämmes av Kungl. Maj:t, till och med den 31 december 1919, utgöra:

för lokalbrev:

om brevets vikt icke överstiger 20 gram	7	öre
» vikten överstiger 20 men icke 125 »	15	»
» » » 125 » » 250 »	20	»

för annat inrikes brev:

om brevets vikt icke överstiger 20 gram	12	öre
» vikten överstiger 20 men icke 125 »	25	»
» » » 125 » » 250 »	35	»

för brevkort, jämväl lokalbrevkort:

enkelt brevkort	7	öre
dubbelt »	15	»

för postanvisning eller postförskott:

om postanvisnings- resp. postförskottsbeloppet uppgår till högst 5 kronor	15	öre
» beloppet överstiger 5 men ej 25 kronor	20	»
» » » 25 » » 50 »	30	»
» » » 50 » » 100 »	35	»
» » » 100 » » 250 »	40	»
» » » 250 » » 500 »	45	»
» » » 500 » » 750 »	55	»
» » » 750 » » 1,000 »	65	»

dels och att, utan ändring av vad för närvarande gäller ifråga om ökning av viktportot för skrymmande paket, det inrikes portot för paket skall för ovannämnda tid utgå enligt följande grunder, nämligen för paket, som väger

högst 1 kilogram, med ..... 60 öre
mer än 1 men ej över 3 kilogram, med ..... 90 »
» » 3 » » » 5 » » 1 krona 20 »
mer än 5 kilogram, med 1 krona 20 öre för de första 5 kilogrammen och därefter 40 öre för vart överskjutande kilogram eller del därav;

av herr *Rosén*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka allenast den av Kungl. Maj:t föreslagna höjningen av paketportot; samt

av herr *Jönsson* i Fridhill.

Bilaga.

P. M.

Det stora överskottet av postverkets rörelse under de hittills gångna krigsåren har föranletts av den stegring i inkomsterna, som huvudsakligen uppstått på grund av kriget och av kriget framkallad särskild trafik. Ökningen av inkomsterna har framträtt beträffande såväl den utrikes som den inrikes rörelsen. De utrikes inkomsterna i anledning av kriget hava huvudsakligen varit av två olika slag, nämligen *dels* transitinkomster — s. k. portoandelar — för paket, huvudsakligen till Ryssland, som befordrats i transit genom Sverige eller, adresserade till svenska adressater, av dessa reexporterats vidare, *dels och* kursvinster, som uppstått på grund av de alltjämt fallande kurserna å utländska valutor. Tillsammans uppgingo dessa speciella krigsinkomster för vart och ett av åren 1915 och 1916 till omkring 2 miljoner kronor.

Stegringen av de inrikes inkomsterna har föranletts — förutom av ökad affärskorrespondens i anledning av kriget — huvudsakligen av tvenne omständigheter, nämligen den starkt ökade pakettrafiken samt stegringen av uppbörden för tjänsteförsändelser. Ökningen av pakettrafiken har varit högst avsevärd liksom ock den härav härflytande ökningen av de inrikes inkomsterna. Delvis har stegringen av pakettrafiken berott på den nyssnämnda reexporttrafiken till Ryssland, vilken medfört, förutom utrikes inkomster i form av portoandelar, även stor ökning av de inrikes inkomsterna genom att avgifterna för de reexporterade paketen ökat frankoteckensuppbörden. Från mitten av år 1917 har dock inkomststegringen, i vad den härör från pakettrafiken, huvudsakligen föranletts av den omfattande transport i postpaket av livsmedel, som efter hand uppkommit och vilken ytterligare stegrades genom det i slutet av förra året utfärdade transportförbudet järnvägsledes för vissa slag av livsmedel.

Den ökade uppbörden av tjänsteförsändelser härleder sig från de många kristidskommissioner av olika slag, som nödvändiggjorts genom statens ransoneringspolitik. För att belysa i vilken hög grad denna tjänstekorrespondens inverkat på inkomsternas storlek må nämnas, att uppbörden av tjänstefrankotecken — som utgjorde: år 1912 1,176,000 kronor, år 1913 1,214,000 kronor och år 1914 1,406,000 kronor — år 1916 uppgått till 1,860,000 kronor och för år 1917 stegrats till omkring 3,000,000 kronor. Erinras må, att enär avgifterna för tjänsteförsändelser gäldas av allmänna medel, hela denna trafik i själva verket icke innebär någon inkomst för statsverket.

Uppenbart är, att den särskilda stegring av postverkets inkomster, som uppstått på grund av kriget eller av kriget föranledd särskild trafik, måste komma att efter hand upphöra i och med att kriget helt eller delvis upphör. Alla tecken tyda också därpå, att man redan nu står inför en vändpunkt i detta avseende. Till utveckling härav må följande anföras.

Redan vid U-båtsblockadens proklamerande den 1 februari förra året inträdde stark minskning i den förut bedrivna reexporttrafiken och på grund av förhållandena i Ryssland och Finland har denna trafik sedermera helt och hållet upphört. Det är icke heller att förmoda, att densamma kommer att, åtminstone i någon större omfattning, återupptagas, enär, vid fredstillstånd mellan Tyskland och Ryssland, möjlighet till direkt varuutbyte mellan ifrågavarande länder torde uppstå.

Några inkomster i form av kursvinster torde icke heller vara att vidare påräkna. Dessa inkomster hava uppstått därigenom att kursen å de utländska valutorna undan för undan fallit, varigenom svenska postverkets likvider till främmande postförvaltningar kunnat ske billigt. I och med att de utländska valutorna åter stiga, vilket för övrigt redan börjat ske, kommer ett motsatt förhållande att uppstå med påföljd att i stället för kursvinst kursförlust vid likviderna kan befaras.

Även i avseende å de inrikes inkomsterna är det att förutse, att den hittillsvarande stegringen kommer att efter hand återgå till normala proportioner. I avseende å pakettrafiken har detta redan givit sig tillkänna. Genom reexporttrafikens upphörande hava de härutav härflytande inrikes inkomsterna upphört. Den extra ordinära transporten av livsmedel per postpaket har också upphört genom det förbud mot befordran per post av bland annat fläsk och smör, som trätt i kraft från och med denna månads början. Såsom exempel på omfattningen av denna trafik må anföras, att enbart i Stockholm antalet ankommande vanliga paket under sistlidne februari uppgick till omkring 4,000 per dag för att i och med transportförbudets ikraftträdande den 1 dennes plötsligt åter falla till det normala eller omkring 1,000 per dag. Denna särskilda, nu upphörda pakettrafik torde ock ha varit anledningen till att portoinkomsterna under sistlidna januari månad — och sammalunda torde vara förhållandet med februari — visat sig ganska avsevärt överstiga inkomsterna under motsvarande månader föregående år.

Vad slutligen beträffar de fiktiva inkomsterna av kristidskommissionernas tjänstekorrespondens, komma dessa visserligen att fortfara så länge kommissionerna äro i verksamhet, men i och med att ifrågavarande institutioner efter hand avvecklas, komma även dessa inkomster att försvinna. Vid en sådan återgång torde kunna beräknas, att inkomsterna av tjänsteförsändelser komma att minskas med omkring 1,000,000 kronor.

Uti sitt i september 1917 avgivna förslag till inkomstberäkning och stat för driftkostnader för år 1919 har generalpoststyrelsen, på grundval av förhållandena under år 1917, beräknat postverkets inkomster för år 1918 till sammanlagt 37,800,000 kronor. I detta inkomstbelopp ingår en beräknad inkomst för brevtransitbefordran av 1,500,000 kronor. Huruvida och till vilket belopp inkomster av detta slag kunna komma att tillfalla svenska postverket är emellertid ännu beroende på förhandlingar med vederbörande främmande postförvaltningar. Vid dessa förhandlingar, vilka föras gemensamt av svenska, danska och norska postverken, föreligger till avgörande icke endast huruvida de främmande postverken äro skyldiga att utgiva ersättning, utan även efter vilka grunder dylik ersättning skall utgå samt i vilket myntslag och efter vilken kurs detsamma skall likvideras, vilken senare fråga är av stor ekonomisk betydelse. Hela detta spörsmål om ersättning för under kriget fullgjord brevtransitbefordran kan därför icke för-

väntas bliva löst på ännu någon tid. Att det för 1918 beräknade beloppet icke kan komma att ingå under loppet av detta år torde vara ställt utom allt tvivel.

Möjligt är emellertid att inkomsterna för år 1918 kunna, tack vare särskildt stegringen av inkomsterna från kristidskommissionernas tjänstebrev, komma att i allt fall uppgå till den beräknade summan av 37,800,000 kronor. Skulle ifrågavarande tjänstekorrespondens — vilken dock enligt vad förut sagts icke medför någon realinkomst för statsverket — komma att ytterligare ökas, torde det icke vara helt uteslutet att på grund härav de sammanlagda inkomsterna kunna komma att till och med överstiga det beräknade totalbeloppet.

För år 1919 har generalpoststyrelsen i avgivet vederbörligt förslag till inkomstberäkning beräknat inkomsterna till omkring 40,100,000 kronor. Även för detta år har uppförts en utländsk fordran för brevtransitbefordran av 1,500,000 kronor, vilken ingår i nyssnämnda beräknade totalbelopp. Av vad här ovan anförts rörande denna fråga framgår emellertid att det på nuvarande stadium icke är möjligt att med bestämdhet säga, om och i så fall när inkomster av detta slag kunna komma att inflyta. Huruvida, för det fall denna beräknade inkomst icke ingår år 1919, inkomsterna för sagda år likväl kunna komma att uppgå till det beräknade totalbeloppet, 40,100,000 kronor, är givetvis omöjligt att med bestämdhet säga i förväg. Att inkomsterna skulle komma att överstiga det beräknade beloppet synes i alla händelser ytterst osannolikt, för så vitt icke alldeles nya omständigheter, vilka icke nu kunna förutses, skulle tillkomma.

Vad som emellertid måste komma att förrycka postverkets ekonomi för de närmaste åren framåt är, icke så mycket den befarade minskningen uti inkomststegringen, utan framför allt den ofantliga ökning av postverkets utgifter, som inträder från 1918 års början.

Utgifterna för år 1918 fastställdes av 1917 års riksdag till 28,900,000 kronor. Detta belopp måste emellertid, så vitt nu kan bedömas, komma att överskridas med icke mindre än 11,000,000 kronor. Ifrågavarande utgiftsökning fördelar sig på följande sätt.

Genom nytt avtal med vederbörande enskilda järnvägsförvaltningar om förhöjd ersättning för postgöromålens handhavande å järnvägsstationerna samt genomförandet av en allmän reglering av ersättningen till lantpoststationsföreståndare, allt från 1918 års början, hava postverkets utgifter för poststationerna ökats med över 1,000,000 kronor för år. Kostnaderna för postföring å landsväg samt posttransporterna i städerna komma likaledes att med 1,000,000 kronor överstiga det härför beräknade anslaget för år 1918.

För den postföring mellan Sverige och England, som nu under kriget fullgöres, finnes — på grund av denna postförings tillfälliga beskaffenhet — icke något särskilt anslag å utgiftsstaten upptaget. Dels för bestridande av kostnaderna för sagda postföring, vilka kostnader år 1917 uppgingo till omkring 300,000 kronor men för innevarande år väntas bliva större, dels ock för mötande av ökade kostnader för materialanskaffning m. m. måste för år 1818 beräknas ett belopp av 500,000 à 1,000,000 kronor utöver vad upptagits i utgiftsstaten.

På grund av ökat vagnsutrymme för postbefordringen järnvägsledes har anslaget till postbefordran å järnväg under år 1917 måst överskridas med bortåt 1,000,000 kronor och för år 1918 har förut beräknats, att anslaget av enahanda orsak skulle behöva överskridas med åtminstone 750,000 kronor. Därest den för närvarande inställda krigsfångepostbefordran icke skulle komma att återupptagas

torde dock nämnda anslag icke behöva överskridas i den omfattning som tidigare förutsatts.

De nu nämnda kostnadsökningarna belöpa sig sålunda sammanlagt till omkring 3,000,000 à 3,500,000 kronor.

Den största utgiftsökningen för år 1918 föranledes emellertid av kostnaderna för krigstidstillägg och krigstidshjälp åt postpersonalen. Enligt propositionen om krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1918 beräknades dessa utgifter för postverket till omkring 5,500,000 kronor. Genom de höjningar, som, enligt vad blivit känt, vidtagits av vederbörande utskott, skulle emellertid utgifterna komma att belöpa sig till omkring 7,500,000 kronor. För krigstidstillägg och krigstidshjälp har visserligen i utgiftsstaten för år 1918 beräknats ett belopp av omkring 2,500,000 kronor, men detta avsatta belopp avser den krigstidsersättning, som utbetalats till personalen redan under år 1917. Såsom ny utgift för år 1918 tillkommer alltså hela kostnadsbeloppet för krigstidstillägg och krigstidshjälp åt personalen för innevarande år — 7,500,000 kronor —, vilka kostnader enligt den nya budgetuppställningen skola belasta samma år.

Läggas dessa driftkostnadsökningar å tillsammans 11,000,000 kronor, vilka samtliga äro av den beskaffenhet att desamma icke kunnat förutses vid driftkostnadsförslagets uppgörande redan år 1916, till de redan fastställda utgifterna av 28,900,000 kronor, befinnes det att postverkets utgifter för 1918 skulle komma att belöpa sig till 39,900,000 kronor, eller till omkring 2,000,000 mera än de beräknade inkomsterna för samma år.

För år 1919 hava postverkets utgifter i vederbörande driftkostnadsförslag beräknats till 33,400,000 kronor. Beträffande detta år hava de utgiftsanslag, som påverkats av dyrtiden, upptagits med förhöjda belopp, varför överskridanden i samma omfattning som under år 1918 här icke kunna förutsättas. Till bestridande av kostnader för krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1919 har emellertid Generalpoststyrelsen, enligt vid driftkostnadsförslagets avgivande kända förhållanden, icke haft möjlighet att beräkna annat belopp än för nästföregående år eller alltså omkring 2,500,000 kronor. Beräknas ifrågavarande kostnader för år 1919 till samma belopp som för år 1918, d. v. s. 7,500,000 kronor, och läggas härtill utgifterna i anledning av den löneförbättring för postpersonalen, som förberedes av 1915 års lönekommission och vilken är avsedd att utgå särskilt för sig och oberoende av den särskilda kristidsersättningen, skulle postverkets kostnader för bägge dessa ändamål komma att uppgå till sammanlagt 11,500,000 kronor. Efter frånräknande av det belopp av 2,500,000, som, enligt vad nyss sagts, redan upptagits i utgiftsstaten för krigstidstillägg och krigstidshjälp, återstår således en kostnadsökning för 1919 å 9,000,000 kronor, som icke förut på något sätt beräknats.

Sammanlagda utgifterna för 1919 skulle härigenom komma att uppgå till 42,400,000 kronor eller 2,300,000 mera än de beräknade inkomsterna.

Slutligen anser jag mig icke böra fördölja, att det även kan befaras att från de enskilda järnvägsförvaltningarnas sida inom den närmaste tiden kunna komma att framställas anspråk på förhöjda taxor för postbefordringen, liksom beträffande taxorna för annan trafik förhöjning redan medgivits dem. Frågan om förhöjning av ersättningen till statens järnvägar för postbefordringen har redan på ett tidigare stadium av kriget väckts av järnvägsstyrelsen, men tills vidare fått förfalla. Man får en uppfattning om vad en taxeförhöjning i detta avseende skulle inne-

bära för postverket om man besinnar dels att postverkets utgifter för järnvägspostbefordringen enligt hittills gällande taxor för nästlidet år uppgått till omkring 5,300,000 kronor — därav 3,400,000 kronor till statens och 1,900,000 kronor till enskilda järnvägar — och dels att den redan genomförda förhöjningen av järnvägstaxorna beträffande annan trafik belöper sig ända till 150 % av grundtaxan och därutöver.

Stockholm den 6 mars 1918.

Julius Juhlin.

Stockholm, K. L. Beckmans Boktr., 1918.